

ПРАЦЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Праця є основою та невід'ємною умовою життєдіяльності людини. Людина впливає на навколишнє середовище, змінює його та пристосовує до своїх потреб. При цьому, людина не лише забезпечує своє існування, але і створює умови для розвитку та прогресу суспільства.

Згідно сучасних підходів, праця – свідомо, цілеспрямована, результативна, законна, бажана для суспільства діяльність людини повинна сприйматися як соціальна цінність та потреба працездатного члена суспільства. Розвиток людської цивілізації доводить, що злагода, безпека, справедливість, рівноцінність та рівноправність суб'єктів економічних та соціальних процесів у суспільстві дає можливість отримати задоволення від праці і, на цій основі, економічний та соціальний ефект від трудової діяльності. Основою існування сучасної соціально орієнтованої економіки повинна бути гідна праця.

Поняття гідної праці було введено Міжнародною організацією праці (МОП) у 1999 році, виходячи з "Цілей розвитку тисячоліття". Гідна праця розглядається з точки зору наявності зайнятості в умовах свободи, рівності, безпеки та гідності людини. Гідна праця є запорукою ефективної соціальної політики, з одного боку; та її метою з іншого, з точки зору створення сприятливих умов для реалізації можливостей людини, в першу чергу, працездатної. Гідна праця, по-перше, забезпечує справедливу заробітну плату, безпеку на робочому місці, соціальний захист найманому працівнику та членам його родини, соціальну інтеграцію; по-друге, сприяє особистому розвитку; по-третє, дає можливість вільно висловлювати свою думку та об'єднуватися з метою впливу на рішення стосовно життя людини; по-четверте, гарантує рівні можливості для усіх членів суспільства.

Гідна праця ґрунтується на необхідності створення найкращих умов для соціального прогресу та розвитку в сучасних умовах та в майбутньому. МОП визначає гідну працю за компонентами, а саме – зайнятість, права, захист і діалог.

Гідна зайнятість передбачає гідний дохід, заробітну плату, що забезпечують гідні умови існування, рівні можливості для членів суспільства у виборі виду діяльності, роботи, професії та спеціальності, гарні та безпечні умови, за яких праця не шкодить фізичному та психологічному здоров'ю людини, можливості особистого розвитку.

Створення умов для гідної зайнятості потребує, в першу чергу, верховенство закону та ефективне законодавство про працю, а також - свободу об'єднань та слова, право на ведення колективних переговорів за умов рівноправності та рівноцінності сторін, а саме – найманих працівників, роботодавців та держави, відсутності дискримінації, примусової праці та дитячої праці.

Соціальний захист, як система економічних, організаційних, адміністративних, правових заходів, які здійснює держава, суспільство, місцеві органи влади, трудові колективи та інші соціальні інститути з метою усунення несприятливого впливу на людину соціального середовища або пом'якшення наслідків такого впливу, є не лише важливою складовою соціальної політики, але й розглядається як компонент гідної праці. У системі соціального захисту особливу увагу приділяють соціальному страхуванню, соціальній допомозі, державному соціальному забезпеченню. Головною метою реалізації вище згаданих елементів соціального захисту є запобігання та недопущення бідності, надання допомоги в екстремальних умовах, сприяння адаптації певних груп населення до умов певного рівня економіки. Соціальний захист, як і соціальна політика, спрямований на усі категорії населення, в тому числі і на працездатну його частину.

Соціальний діалог, як компонент гідної праці, являє собою процес визначення та зближення позицій, досягнення домовленостей, прийняття узгоджених рішень з урахуванням інтересів, цілей держави, роботодавців та найманих працівників з питань формування, реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин. Він здійснюється шляхом обміну інформацією, консультацій, узгоджених процедур, переговорів з укладанням колективних угод і договорів. Соціальний діалог спрямований на прийняття найкращих, надійних рішень шляхом співпраці, недопущення конфліктів та розвитку виробничої демократії і це все для забезпечення соціальної стабільності, стійкого росту і розвитку країни, суспільства, соціально-трудової сфери і кожної людини.

Гідна праця передбачає створення умов для реалізації здібностей людини з метою отримання справедливих доходів у безпечних умовах на робочому місці, всебічного розвитку людини, її активності впродовж всього життя та соціальній інтеграції, соціальному захисті родини.

За роки незалежності Україна як соціальна, демократична, правова держава намагається створити умови для розвитку людини її власними силами і задля її блага як того вимагають «Цілі розвитку тисячоліття», документ, у якому визначена стратегія розвитку людства у ХХІ столітті. С цього приводу, наша держава активно співпрацює з Міжнародною організацією праці (МОП) і результатом цієї співпраці є розробка та реалізація вже третьої Програми гідної праці на 2012-2015 роки. На фоні погавлення економіки у певні роки, існує безліч соціальних проблем, які свідчать, в тому числі, і про не досить вдалу реалізацію Програм гідної праці. Неefективна соціальна політика, недостатні умови для гідної праці в Україні, на думку фахівців, пояснюються наступним:

- чітко не визначені цілі і підходи до формування соціальної політики;
- недостатність наукового підходу до формування і реалізації механізму соціальної політики;
- нестача фінансових ресурсів і, як наслідок, фінансування найдешевшого заходу, а не того, який вирішує найгострішу соціальну проблему;
- централізація дій, структур і відомств та, водночас, послаблення відомчого контролю та виконавчої дисципліни;
- нестача висококваліфікованих кадрів з вирішення соціальних питань;
- низька мотивація праці у державному секторі, особливо у структурах, діяльність яких пов'язана з розв'язанням соціальних проблем;
- відсутність прямого впливу і взаємозв'язку між соціальними процесами та економікою;
- пасивність українського суспільства. Частина населення ще досі сподівається на повернення соціальних послуг радянських часів.

Гідна праця є основою соціального і економічного прогресу і розвитку і цю роль вона повинна виконувати в Україні. Така праця розглядається як право громадянина будь якої цивілізованої країни, в тому числі і нашої країни. Для забезпечення гідної праці в країні необхідно реалізовувати ефективну політику гідної зайнятості, створювати робочі місця для висококваліфікованої праці з гідною справедливою заробітною платою, вразливі категорії населення повинні отримувати адресну допомогу, а з працездатними незайнятими членами суспільства слід формувати соціальні контакти з отримання професійних навичок, перенавчання, активного пошуку роботи за допомогою служби зайнятості замість виплати різноманітних видів соціальної допомоги.

Таким чином, умови для гідної праці в Україні повинні передбачати реальні можливості знайти роботу для усіх бажаючих; вільний вибір зайнятості; продуктивну працю, яка забезпечує гідну, справедливую заробітну плату; рівні права для зайнятих; безпеку праці; збереження людської гідності та активну участь у суспільному житті та житті підприємства.

Використані джерела:

1. Декларація Тисячоліття ООН (2010 рік) «Цілі Розвитку Тисячоліття».
2. Загальна декларація прав людини. Право людини: міжнар. договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю. К. Качуренко. – К.: Наук. думка. 1992. – 356 с.
3. Законодавство України про соціальний захист населення / Роїна О. М. – К.: КНТ, 2005. – 448 с.
4. Україна: Програма гідної праці для країни на 2012-2015 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ilo.org.
5. Державна цільова соціальна програма подолання та запобігання бідності в Україні до 2015 р. (затвердж. Постановою КМУ від 31.08.2011 р.).